

PERIÒDICH IMPARCIAL, REGIONALISTA,
de Literatura, Art, Montepíos, Varietats,
Noticias y Anuncis

Direcció: MUNTANER, 112, 4.ª - 1.ª — Administració: TALLERS, 45, 1.^a

PREU DE SUSCRIPCIÓ: una pesseta TRIMESTRE.—UN NÚMERO SOL, 10 cèntims.—ATRASSAT, 15.

Avuy publiquem desde la plana 49 á la 56 inclosa, de
l drama

EL ULTIMO VELA

ó La Batalla de Tamarón.

Quatre paraulas.

I

Som partidaris de 'l dret d' associació.

'Ns plau que tothom l' exarciti á l' amparo de la lley.

Probadá tenim en las planas de molts números d' aquet periòdich la vritat de semblant afirmació.

Si la associació 'ns plau en tots los actes de la vida, natural és que 'ns agradi que 'ls artistes de teatro utilisin també semblant dret constitucional.

Vejérem, donchs, ab gust la fundació de la *Asociación de artistas dramáticos y líricos españoles* constituída á principis de l' any passat.

¿Per qué?

Perque tè per objecte la defensa, foment y millora de la classe y la fundació de un montepío.

Es una verdadera germandat.

Pero és precis que per lograr l' objecte principal no s' equivoqui, ni s' deixi guiar per la ofuscació ni per consells que poden donar algún día resultats contraris á la consecució de 'l fi social.

Aquet fi, segons diu lo *Butlletí* de la Associació, és procurar ab altesa de miras y sense discrepar de l' esperit y la lletra de 'ls Estatuts, la acumulació de forsa moral y recursos pecuniaris per' en qualsevol moment necessari posarho tot á disposició de l' associat que ab dret ho necessiti.

Aquets propòsits són bons, nobles, elevats y dignes de alabansa.

¿Procedeix sempre ab subjecció á ells la Associació?

Sos actes ho dirán.

Millor dit, sos fets poden demostrarho.

Fixemnos en alguns.

Fixémnoshi, perque 'ns agrada que l' associació prosperi y perque tenim algún coneixement en cosas teatrals.

Solament intentem que la associació marxi per bon camí sempre.

Que prosperi, no tant sols baix lo punt de vista de l' interés material de 'ls associats, sino en quant ella pót contribuir á la millora de 'l teatro espanyol, sia castellá, catalá ó de qualsevol de las regions.

Per' lograr-se 'ls propòsits de la entitat artística de que parlem, és necessari que las juntas ans de péndrer acorts se cerciorin, s' assegurin de lo que resolguin.

A voltas las resolucions presas irreflexivament, sense coneixement bastant de l' assumpto sobre 'l qual recauhen és un perjudici en lloch de sèr un bé.

De vegadas lo discutir y acordar deixantse portar massa de l' egoisme y de la ignorancia petulant, és un acte que pót revestir caràcter ilegal y qui sab si fins il·lícit.

No és tot hu representar comedias ó discutir respecte qüestions no artísticas.

No basta sèr bon actor ó excelent cantant quant se tracta de cosas no relacionadas ab l' art de 'l teatro.

Y això queda plenament demostrat ab alguns de 'ls acorts presos fins avuy per aqueixa associació.

Acorts que á mes de no sèr prou justos, resultan fora de l' alcans de 'ls Estatuts y en últim extrem poden perjudicar á 'ls mateixos que n' esperan resultats falaguers.

No voldríam per cap estil que ningú s'ofengués ni per lo que deixem insinuat ni per lo que penssem dir un altre dia.

Som entusiasmats per las cosas de 'l teatre, no d'avuy, sino desde la nostra infantesa.

Tenim amichs—y amichs bons—entre 'ls artistes de teatre.

No 'ns creyem llèchs de 'l tot en la materia ni en altres punts que s'han de tenir presents tractantse de Estatuts y cosas reglamentarias.

Treballem desde la premsa per 'la regeneració de 'l teatre, considerantlo com institució digna de sèr tractada com mereix, donada sa influencia en las costums.

Per consegüent, á 'l resódrer dir quatre paraulas respecte la fundació, vida y desarrollo de la *Asociación de artistas dramáticos y líricos españoles*, volem fer constar nostra intenció honrada y nostr' afany de rectitut y de justicia, sense volernos erijir en mestres ni doctors.

Volem, en una paraula, posar nostra voluntat á 'l servey de la classe, procurant alabar lo que creyem plausible y criticar lo que és ó pòt sèr tingut com improcedent ó injust y perjudicial per una associació que 'ns és simpática.

Pensem dir quatre paraulas mes, després de la present introducció.

P. DE R.

Estrenos catalans

Romea.—*Los Jochs florals de Canprosa*, comedia en un acte, de D. SANTIAGO RUSIÑOL.

Que la obra está ben escrita no hem de dirho, puig per sabut se calla. Lo que sí direm és que és una producció graciosa, ben trobada y d'assumpto propi per la sátira, assumptu que l'autor ha aprofitat sense adonarse de que s'exposaba á sèr ell mateix objecte de la sátira y censura d'aquells que volen véurer intencions que potser no ha tingut.

Los Jochs florals de Canprosa, és, per lo tant, una comedia agradable y xamosa; pero si 's mira apartantse de 'l punt de vista teatral per jutjarla pensant en la qüestió política (que no ha de sèr aixís), desagrada á una part de 'ls mateixos admiradors de 'l Sr. Rusiñol.

D'aquí la censura de una part de 'ls espectadors lo vespre de l'estreno.—Jo.

EL DOCTOR ROBERT

Fragments del discurs llegit en la sessió necrològica que celebrà en la vetlla del dia 27 d'Abril de 1902 l'Associació CATALUNYA VELLA de la Ciutat de Vich.

Si jo no portés com innata en mon ser la fe y l'esperança de la restauració de Catalunya; si jo no estigué convençut de la bondat y legitimitat de la nostra idea; si aqueixa idea no l'hagués vista llamepeguejar lluminosa en les providencials resurreccions de la nostra literatura y de les nostres arts; si la suprema aspiració ques remou ab indomable força, com un doll de saba novella, no l'hagués sentida bategar en lo cor del poble català en festes religioses com en solemnitats cíviques, en aplechs populars de propaganda com en certàmens literaris, me l'hauria revelada l'aparició súbita, fulgurant y avassalladora del Doctor Robert que si ha sigut breu com la d'un

metèoro qu'en un instant creua l'espai, ha sigut prou resplendent per mostrar á tothom el camí qu'hem fet, y per deixar un rastre de llum que senyala en certa manera la definitiva orientació del Catalanisme.

Desde aqueix punt de vista es d'ahont s'ha de mirar la personalitat del Doctor Robert, y aquest es el criteri per jutjar imparcialment la seva obra que bé's pot calificar de providencial. Com hi entrà'l Doctor Robert en lo camí del catalanisme? Quin bé hi ha fet?

Una tarde del istiu del any 1898, d'aquell any terrible que serà'l més negre de l'història d'Espanya, nos trobarem ab el Dr. Robert en un dels indrets més pintoreschs de la banda de Llevant de la Plana de Vich, prop de Sant Julià de Vilatorrada. Com no's podia parlar d'altra cosa allavors, parlarem de Cavite y de Santiago, de les esquadres desfetes y enfonzades, dels milers de minyons espanyols inútilment sacrificats, dels rius de sanch y de diners perduts y del pervindre que se li esperava á la nació espanyola governada per gent inepte y rutinaria, y administrada... dich mal administrada, explotada per les taifes famolenques dels dos partits turnants. En Robert estava, més que indignat, profundament entristit; jo'm sentia més que trist, profundament indignat; y'm recordo qu'en un moment d'exaltació li diguí: «Doctor Robert, ara Catalunya serà la colonial!» Y sobre aquest tema parlarem, fent pronòstichs poch falaguers, y jo'm vaig esforçar en probarli que sols en lo programa regionalista podia trobarse'l principi de regeneració. «Potser sí», me digué, donantme la encaixada al separarnos; y jo, tornantmen cap á Vich, anaba pensant quel Doctor Robert podria ésser un gran element, una força poderosa d'atracció per la nostra causa. Lo que entreveya com una il·lusió del desitj, fou prompte una realitat hermosa y fecunda.

Ell, la eminència mèdica de Catalunya; l'home de cap clar y de cor sà, va sentir la veu del patriotisme en forma d'un crit de commiseració per una nació greument malalta; se posà á auscultarla, y'n tragué la convicció de que podia intentar el tractament d'aquells cas de patologia social, cercant la manera de avivar latents energies y retornar la vitalitat normal á òrguens que trobavan atacats per vicis hereditaris ó atrofiats per defectes de funcionalisme. Y veus'aquí com entrà'l Doctor Robert en el camp de la política.

En la plenitud de la vida, exercitat en totes les formes de la gran lluita per l'existència, de la qual, per selecció, íxen y s'imposan els grans hòmens; dotat d'un caràcter enter, dolçificat, si se'm permet l'expressió, pel tracte continuu del dolor, dels sufriments humans; ormejat ab tots los recursos d'un caudal de ciència positiva, que tant lluny el posavan dels apriorismes d'escola com dels apassionaments de secta y de les conxorxes de pandilla; lliure, independent, avesat al sacrifici, infatigable en el compliment del dever, el metje de fama europea, el catedràtic il·lustre que contava generacions de deixebles escampats en totes les regions d'Espanya; escoltant les intimacions de son cor noble y generós, se decidí á consagrar lo mellor de ses energies, el fruyt de sos estudis y, com ja he dit, la força incalculable de son prestigi al servey de la causa catalanista.

El moment era oportú: era l'hora de la Providència. El Catalanisme anava á sortir de son període de gestació y de propaganda platònica, per entrar resoltament en l'arena cadent de l'acció política. La reclusa de nous elements se feya depressa, y ab ardidesa's llansava l'estol catalanista á la conquesta dels forts avançats de la ciutadela del centralisme. Al Ateneu, á l'Acadèmia de Jurisprudència, á la Econòmica de Amichs, del País, al Foment de la Producció Nacional que ha de arribar á ésser el Gremi dels gremis, hi entrava com per assalt l'esperit nou, l'oreig saníto de renovació patriòtica. Aleshores fou quant l'opinió pública, moguda per un impuls tal vegada inconscient, enlayrà al Doctor Robert á la cadira presidencial del Ajuntament de Barcelona. Durà poch la seva Alcaldia; y al sortirne, ab rialleta sornaguera deyan alguns: *planxa*; y ab no dissimulada satisfacció deyan altres, *fiasco*. Ni *fiasco* ni *planxa*, senyors; el pas del Doctor Robert per l'Alcaldia fou la primera batzegada de la catapulte al baluart del caciquisme; fou l'obertura de la bretxa, y no'n dubteu, per aquella bretxa han entrat els catalanistas á la Casa de la Ciutat, per començarhi á fer lo que primer reclama una casa mal cuidada: higiene y orde.

La Patria volia del Doctor Robert quelcom més que'l servey de la administració municipal; y la *Lliga Regionalista* que ab tants bons auspicis havia entrat en camí

panya, posà en primer lloch el seu nom en aquella candidatura que triomfà, sense fer ressucitar cap mort, però donant vida y moviment als qui dormíen en la letargia de la indiferència ó estaven entumits per l'hàbit inveterat del retraïment.

Què farán los diputats catalanistas? Què farà'l Doctor Robert? Aqueixa pregunta la feyan uns ab to de predicció fatídica; altres ab accent de temensa. Les circumstancies fan el hòmens, quan els hòmens están á l'altura de les circumstancies.

Ben imposat, no diré de la tasca que li pertocava, sinó de l'altíssima missió que al Congrés lo portava, en poch temps lo seu cap de pensador ab espurnes de geni, s'havia assimilat ab una força admirable tots los elements doctrinals, filosòfics, històrics y etnogràfics que forman la base científica del nostre *postulatum* regionalista y la rahó de justícia de les nostres reivindicacions autonomistes.

Y com per altra part en Robert al hemicicle del Parlament no hi anava á cercar l'aura passatjera d'un triomf oratori, ni portava intencions d'aixecar tempestats tribunícies que solen esser xafechs d'istiu; ni volia fer actes de oposició ni á la dreta ni á l'esquerra, y tant se li'n donava que s'assentés al banch blau en Sagasta com en Silvela; per ço digué lo que volia dir, lo que convenia dir, y de sos llabris fluïren nítides y transparents, sense circumloquis ni veladures, totes les afirmacions del nostre programa, y la franca y esplicita reprobació del sistema centralista que ha portat el país á la ruïna. Tota la crítica d'aqueix sistema exorch y perturbador, la resumia en lo següent epifonema que llençava demunt d'aquella massa de política d'ofici, com el *Mane, Thecel, Phares*, d'un règiment que ha de creure: «Portem cent anys d'imitar á França cent anys de centralisme, y digueume «si aqueix centralisme ha contribuït á vigorisar nostra nació, ó si nostra nació ha arribat, per desgracia, al «darrer grau de decadencia».

Aixís fou com el neofit d'ahir se convertí en lo verb y apòstol de la gran causa del regionalisme, no del regionalisme mesquí y egoista que á totes hores ens tiran en cara els nostres adversaris, anomenantnos els *hereus d'Espanya*; sino del regionalisme ample, generós, salvador, quel volem com estimul vivificador de les energies nacionals, quel volem pels fills de la noble Basconia, com pels pobres páries de la terra galáica, com per tots els pobles á qui les condicions de raça y les lleys històriques y la diversitat de idioma y les aptituds de educació social els donguin dret á una vida lliure y autònoma dintre de una unitat política, que será més forta y poderosa que l'absurda uniformitat del centralisme imperant servit per una burocracia corrupta.

Si en la primera campanya dels diputats catalanistas al Parlament, lo Dr. Robert de cop y vol se'n pujà á tanta altura; ara pel Mars, en els debats sobre l'autonomia universitària y sobre'ls tristíssims fets de la vaga general de Barcelona, demostrà que en lo gresol incandescent del seu esperit superior, totes les grans idees, tots els problemas de la vida social s'havíen admirablement refós en la idea-mare, en lo concepte suprem é irreducible de la virtualitat regeneradora del regionalisme, tal com l'enten y vol plantejarlo Catalunya.

Lo que sentia Catalunya, lo que hi veyá Catalunya en lo Doctor Robert, la mort, ab un colp brutal, ens ho ha revelat. Un dol com aquest no l'havíam vist may en la nostra terra; y si he de servos franch, vos diré que, aixís com per lo cristià que plora la mort dels seus, l'únich lenitiu del dolor es la esperança de millor vida, aixís també la grandiosa y verament solemne manifestació de dol que ha donat y está donant la nostra terra per la mort den Robert, es un consol inefable pels qui esperem y treballem per la causa santa de la Patria. Quan un poble se'n adona aixís de la pèrdua d'un home, es que aqueix poble té conciencia de lo que l'home valia y representava. La mort d'un home nos ha revelat la resurrecció d'un poble. Demés, en mitx d'una plaça de la gran ciutat que torna á esser, com en antics temps, el cap y sal de Catalunya, s'alsará'l monumet den Robert. Aqueix monument, més que un tribut de bona recordança á la memoria del gran patrici, será una fita gloriosa de l'història de Catalunya.

JAUME COLLELL, Pbre.

Revista teatral

Tivoli.—La companyia d'aquest teatro ha demostrat una activitat inusitada. Cada nit obra variada, sent aquesta lo millor de nostre repertori clàssich dintre'l género de sarsuela gran.

Dos ó tres representacions ha donat de 'l tan discutit *Don Lucas del Cigarral*, que 'ns han servit per afirmar-nos mes en la falta d'originalitat melódica que sempre hem apreciat en lo señor Vives.

Y lo pitjor és que 'l citat músich se queda tan tranquil com si tot fos seu y de sa esclussiva inventiva, sense rahó, perquè la idea cardinal de 'l concertant de 'l tercer acte, és de 'l Mtre. Chapí de son *Curro Vargas*; un passatge de fagot, per cert de molt bon efecte, és de 'l Mtre. Barbieri de son *Barberillo de Lacapies*, y... prou.

L'execució, de primera.

Y 'l públich numerós, y aplaudint de bo y millor.

Eldorado.—S'ha estrenat la *Venta Eritaña* que no te res de particular. L'autor de la lletra no hi va estar felis, trasparenteja contínuament inexperiencia escénica. La música de D. Frederich Alfonso, té cert detalls que acusan disposició per la música dramática. L'orquestra está tractada ab cert desembrás y soltura que de veras mereix un aplauso.

Toca 'l torn de dir quatre paraulas de 'l benefici de la mes simpática de las nostras artistas, la Sra. Campos.

Lo teatro estaba ple com un ou, no s'hi cabia ni de peus.

S'estrená una sarsuela de Jackson Veyán la lletra y de 'n Valverde la música, titulada: *Los nenes*.

No va agradar.

Som los primers en reconèixer que nostre públich te 'l gust estragat, fet malbé, degut á tantas y tantas porquerias com li han proporcionat las empresas que faltas d'energia y de la indispensable independència en l'obrar respecte l'acceptació de las obras que li han presentat autors que per casualitat han tocat la flauta, ó s'han apropiat de cosa que no és seva, han posat en escena tot lo que 'ls hi han presentat.

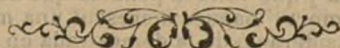
Y degut á aixó 'l públich no feu altrás manifestacions de desagrado que deixar passar la obra.

Lo que si s'aplaudí fou lo treball de la Sra. Campos que 'ns doná una notable sessió de ball inglés y andalus ab las indispensables *pataitas* y 'l mohiment de caderas.

Fou evacionada. Los admiradors que són molts y li feren presentalla de valiosos regalos alfombrant l'escenari de flors y fendint l'espai un vol de coloms.—A. DE LA FLORIDA.

Nou Retiro.—Hi ha fet la seva presentació 'l jove actor D. Manel Vico, fill de 'l malhaurat D. Antón Vico. L'obra elejida va sèr *Guzmán el Bueno*, en qual part de protagonista 'l Sr. Vico va fer gala de una inteligencia artística ben cimentada y un esperit d'observació digne d'elogi. Lo Sr. Vico és, donchs, actor concienzut y ab la perseverancia y estudi pót aspirar á un bon lloch entre 'ls cultivadors de l'art dramàtic castellà.

La Sra. Pérez, 'ls Srs. Pigrau, Ferrer, Morera y altres apreciables actors van treballar ab éxit contribuhin á 'l colectiu de la representació.—P.

RÁPIDAS

LXXX

Flores, avecillas, fuentes,
perfumes, trinos, murmullos,
perlas, plumajes, capullos,
nubecillas transparentes;

Días de sol rutilante,
noches azules y bellas
con su luna y sus estrellas
y su quietud deleitante;

Rumores acompasados
de melodiosos vientos,
dulces suspiros y acentos,
ecos de amor impregnados;

Mancebos de veinte años,
altaneros, sin soslayos,
doncellas de quince mayos,
candorosas y gentiles;

Un conjunto en que radica
dicha y el bien exuberante,
el cual forma la primera
del año estación, la rica,
pintoresca Primavera.

JOSÉ MARTRUS.

Reunions particulars

Societat Ateneo Popular.—Aquesta dona variadas funcions cada diumenge per la companyia que dirigeix lo Sr. Torrijos, de la que forman part las aplaudidas damas Srta. Angeleta Torrijos y la Sra. Cepillo. Diumenge 's representá la aplaudida comedia *La careta verde* y la pessa *Perro*, 3, 3.º, izquierda. Las dos obras foren ben executadas per las mencionadas damas y senyors Torrijos que fou cridat á las taulas, Bartrina, Lluch, Pedrelló y Batlle.—Jo.

Patronato del Obrero.—Diumenge darrer varen representar lo drama *La creu de la masia* prenenthi part lo Srs. Cuspinera, Martín, Monserrat, Cavestany, Gania, Quevedo, Más y Sarsuelo, que obtingueren aplausos, com també las Stras, Arasa y Serbosa en sas papers de *Francisca* y *Marganda*. Lo Sr. Cuspinera va estar molt acertat en la part d' *Andreu*.

Després la Srta. Arasa y 'ls Srs. Cavestany, Villar y Latorre van interpretar *La casa de campo*, distingintshi 'l Sr. Villar en ios diferents tipos de 'l seu important paper, ejentse aplaudit junt ab laa ventatjada senyoreta Arasa.—P.

Saló de descans

Havem rebut la visita de 'l nou periòdich *Luz*, eco de la associació de matarifes. Publica 'l retrato de D. Joan Salas Anton advocat de la societat, y de D. Miquel Gay soci de mèrit. Es una publicació molt ben impresa. Li tornem lo saludo.

—Lo diari *La Renaixensa* segueix per ara 'l mateix camí d' avans de las anunciadas reformas. Demá ja no será aixís.

—*La Nació catalana*, á 'l donar compte de la mort de 'l Dr. Robert, ho fa en un *solt* en lo qual publica també la defunció d' un fill petit de 'l Sr. Flos y Calcat.

Deplorem la desgracia de aquet senyor, puig també hem tingut fills y se 'ns n' han mort, y medim la pena de qualsevol pare per la que 'ns causá la de fills nostres.

Pero creyem que la Redacció de 'l periòdich exaltat y poch patriòtich, ha de compèndrer que 'l Dr. Robert no és una criatura y que valia la pena de que ab lo trist motiu de la seva mort 'l hagués merescut una mica mes de respecte y consideració de la demostrada en lo *solt* expressat, en lo qual diu que sols admiraren á 'l Dr. Robert com home de ciencia.

Déu sèr perque l' autor está malalt.
Li desitjem bona curació.

—Hem fullejat lo folleto *Soluciones prácticas del problema social*, de mossen Gayeta Soler, y no volem deixar de enviar á l' autor nostra felicitació. Recomanem la lectura d' aqueix libret á 'ls amos y á 'ls obrers, segurs de que s' aprofitan las doctrinas en ell exposadas, s' arribara á deixar ben sentadas las bases de un futur benestar, estant cada classe millorada en alt grau.

A 'ls treballadors en especial convé la lectura de llibres com lo de que parlem, puig conté materia de molta utilitat y profit per la classe treballadora, y convé aixís ara mes que may, perque s' abusa tant de 'ls jornalers per part de 'ls explotadors de la ignorancia, que quant mes lo poble 's nudreixi ab salutíferas ayguas de bonas fonts, mes s' instruirá y quedarà en disposició de saber distingir be entre 'ls que l' enganyan valentse de una enlluernadora y criminal adulació é hipocresia, y aquells que ab senzillesa li indican medis de verdadera utilitat per obtenir en la societat lo que de dret los correspón.

—Por lo que hem vist nostre amich lo reputat pianista y autor de la sarsuela en un acte, titulada: *San Antonio de la Florida*, D. Isaac Albeniz, ha deixat d' ésser crítich musical de *Las Noticias*.

Ho fou, de temporada; per mentres duressin las representacions de *Los Pirineus*, de 'l Mtre. Pedrell.

De veras lamentem la seva ausencia.

—En lo teatro *Gracia* debutará la setman apropiant lo notable companyia de sarsuela castellana y valenciana que dirigeixen los Srs. Talavera y mestres Valls y Peidro.

Forman part de ella, los aplaudidissims artistas Joseph Angeles y Enrich Sanchis.

Los hi augürem bona temporada.

Imp. de Ramón Pujol - Tallers. 45.—Barcelona.

BANCO VITALICIO DE ESPAÑA

La Previsión y Banco Vitalicio de Cataluña

Compañías de seguros sobre la vida, reunidas

GARANTIAS

CAPITAL SOCIAL.	Ptas. 15.000,000
RESERVAS.	» 9.800,634
Capitales asegurados desde la fundación de las compañías hasta 30 de Junio de 1898.	» 211.278,772'82
Pagado por siniestros, pólizas vencidas y otros conceptos hasta igual fecha.	» 14.471,501'55

Esta Sociedad se dedica á constituir capitales para la formación de dotes, redención de quintas y demás combinaciones análogas, rentas vitalicias inmediatas ó diferidas y seguro de capitales pagaderos á la muerte del asegurado.

REPRESENTACIONES EN TODA ESPAÑA

Domicilio social: Ancha, 64.—Barcelona

LA CANSÓ DE 'L TAPER

Coro á quatre veus, tenora y tamborino

PER

MODEST VIDAL

Composició que obtingué 'l premi ofert per 'l Escut Emporità en lo certamen celebrat á La Bisbal.

Se ven á casa l' autor, Consulat, 15, Barcelona.

ARCHIVO LIRICO-DRAMATICO

Y COPISTERÍA DE

Francisco Pérez Pol

Calle de Roig, núm. 24.—BARCELONA